

ISSN 2224-5294

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ

АБАЙ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ
ПЕДАГОГИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІНІҢ

Х А Б А Р Л А Р Ы

ИЗВЕСТИЯ

НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ
ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМ. АБАЯ

NEWS

OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

ABAY KAZAKH NATIONAL
PEDAGOGICAL UNIVERSITY

ҚОҒАМДЫҚ ЖӘНЕ ГУМАНИТАРЛЫҚ
ҒЫЛЫМДАР СЕРИЯСЫ

СЕРИЯ ОБЩЕСТВЕННЫХ
И ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

SERIES OF SOCIAL AND HUMAN SCIENCES

4 (320)

ШІЛДЕ – ТАМЫЗ 2018 ж.

ИЮЛЬ – АВГУСТ 2018 г.

JULY – AUGUST 2018

1962 ЖЫЛДЫҢ ҚАҢТАР АЙЫНАН ШЫҒА БАСТАҒАН

ИЗДАЕТСЯ С ЯНВАРЯ 1962 ГОДА

PUBLISHED SINCE JANUARY 1962

ЖЫЛЫНА 6 РЕТ ШЫҒАДЫ

ВЫХОДИТ 6 РАЗ В ГОД

PUBLISHED 6 TIMES A YEAR

Б а с р е д а к т о р

ҚР ҰҒА құрметті мүшесі
Балықбаев Т.О.

Р е д а к ц и я а л қ а с ы :

экон. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Баймұратов У.Б.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Байпақов К.М.**; филос. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Есім Г.Е.**; фил. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Қирабаев С.С.**; эк. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Қошанов А.К.**; эк. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Нәрібаев К.Н.** (бас редактордың орынбасары); филос. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Нысанбаев А.Н.**; заң ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Сәбікенов С.Н.**; заң ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Сүлейменов М.К.**; эк. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Сатыбалдин С.С.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академик **Әбжанов Х.М.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Әбусейтова М.Х.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академик **Байтанаев Б.А.**; филол. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Жақып Б.А.**; фил. ғ. докторы, проф., академик НАН РК **Қалижанов У.К.**; филол. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академик **Қамзабекұлы Д.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академик **Қожамжарова Д.П.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академик **Қойгелдиев М.К.**; фил. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Құрманбайұлы Ш.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Таймағанбетов Ж.К.**; социол. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Шәукенова З.К.**; фил. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Дербісәлі А.**; саяси. ғ. докторы, проф., **Бижанов А.К.**, тарих ғ. докторы, проф., **Кабульдинов З.Е.**; фил. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Қажыбек Е.З.**

Р е д а к ц и я к е ң е с і :

Молдова Республикасының ҰҒА академигі **Белостечник Г.** (Молдова); Әзірбайжан ҰҒА академигі **Велиханлы Н.** (Азербайджан); Тәжікстан ҰҒА академигі **Назаров Т.Н.** (Тәжікстан); Молдова Республикасының ҰҒА академигі **Рошка А.** (Молдова); Молдова Республикасының ҰҒА академигі **Руснак Г.** (Молдова); Әзірбайжан ҰҒА корр. мүшесі **Муратов Ш.** (Әзірбайжан); Әзірбайжан ҰҒА корр. мүшесі **Сафарова З.** (Әзірбайжан); э. ғ. д., проф. **Василенко В.Н.** (Украина); заң ғ. докт., проф. **Устименко В.А.** (Украина)

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының Хабарлары. Қоғамдық және гуманитарлық ғылымдар сериясы». ISSN 2224-5294

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.)

Қазақстан республикасының Мәдениет пен ақпарат министрлігінің Ақпарат және мұрағат комитетінде 30.04.2010 ж. берілген № **10894-Ж** мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 500 дана.

Редакцияның мекенжайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., 220, тел.: 272-13-19, 272-13-18, <http://nauka-nanrk.kz>, social-human.kz

---

© Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы, 2018

Типографияның мекенжайы: «Аруна» ЖК, Алматы қ., Муратбаева көш., 75.

Главный редактор

Почетный член НАН РК

Т.О. Балыкбаев

Редакционная коллегия:

докт. экон. н., проф., академик НАН РК **У.Б. Баймуратов**; докт. ист. н., проф., академик НАН РК **К.М. Байпаков**; докт. филос. н., проф., академик НАН РК **Г.Е. Есим**; докт. фил. н., проф., академик НАН РК **С.С. Кирабаев**; докт. экон. н., проф., академик НАН РК **А.К. Кошанов**; докт. экон. н., проф., академик НАН РК **К.Н. Нармбаев** (заместитель главного редактора); докт. филос. н., проф., академик НАН РК **А.Н. Нысанбаев**; докт. юр. н., проф., академик НАН РК **С.Н. Сабиткенов**; докт. юр. н., проф., академик НАН РК **М.К. Сулейменов**; докт. экон. н., проф., академик НАН РК **С.С. Сатубалдин**; докт. ист. н., проф., академик НАН РК **Х.М. Абжанов**; докт. ист. н., проф., чл.-корр. НАН РК **М.Х. Абусейтова**; докт. ист. н., проф., академик НАН РК **Б.А. Байтанаев**; докт. фил. н., проф., чл.-корр. НАН РК **Б.А. Жакып**; докт. фиол. н., проф., академик НАН РК **У.К. Калижанов**; докт. фил. н., проф., академик НАН РК **Д. Камзабекулы**; докт. ист. н., проф., академик НАН РК **Д.П. Кожамжарова**; докт. ист. н., проф., академик НАН РК **М.К. Койгельдиев**; докт. фил. н., проф., чл.-корр. НАН РК **Ш. Курманбайулы**; докт. ист. н., проф., чл.-корр. НАН РК **Ж.К. Таймаганбетов**; докт. социол. н., проф., чл.-корр. НАН РК **З.К. Шаукенова**; д. фил. н., проф., чл.-корр. НАН РК **А. Дербисали**; доктор политических наук, проф., **Бижанов А.К.**; доктор ист. наук, проф., **Кабульдинов З.Е.**; доктор фил. н., проф., член-корр. НАН РК **Қажыбек Е.З.**

Редакционный совет

академик НАН Республики Молдова **Г. Белостечник** (Молдова); академик НАН Азербайджанской Республики **Н. Велиханлы** (Азербайджан); академик НАН Республики Таджикистан **Т.Н. Назаров** (Таджикистан); академик НАН Республики Молдова **А. Рошка** (Молдова); академик НАН Республики Молдова **Г. Руснак** (Молдова); чл.-корр. НАН Азербайджанской Республики **Ш. Мурадов** (Азербайджан), член-корр. НАН Азербайджанской Республики **З.Сафарова** (Азербайджан); д. э. н., проф. **В.Н. Василенко** (Украина); д.ю.н., проф. **В.А. Устименко** (Украина)

Известия Национальной академии наук Республики Казахстан. Серия общественных и гуманитарных наук. ISSN 2224-5294

Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы)

Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации и архивов

Министерства культуры и информации Республики Казахстан № 10894-Ж, выданное 30.04.2010 г.

Периодичность 6 раз в год

Тираж: 500 экземпляров

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, 220, тел. 272-13-19, 272-13-18,

www.nauka-nanrk.kz / social-human.kz

© Национальная академия наук Республики Казахстан, 2018 г.

Адрес типографии: ИП «Аруна», г. Алматы, ул. Муратбаева, 75

Chief Editor

Honorary member of NAS RK
Balykbayev T.O

Editorial board:

Doctor of economics, prof, academician of NAS RK **Baimuratov U.B.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Baipakov K.M.**; doctor of philosophy, prof, academician of NAS RK **Esim G.E.**; doctor of philology, prof, academician of NAS RK **Kirabayev S.S.**; doctor of economics, prof, academician of NAS RK **Koshanov A.K.**; doctor of economics, prof, academician of NAS RK **Naribayev K.N.** (deputy editor-in-chief); doctor of philosophy, prof, academician of NAS RK **Nyssanbayev A.N.**; doctor of law, prof, academician of NAS RK **Sabikenov S.N.**; doctor of law, prof, academician of NAS RK **Suleymenov M.K.**; doctor of economy, prof, academician of NAS RK **Satybaldin S.S.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Abzhanov H.M.**; doctor of history, prof, corresponding member of NAS RK **Abuseitova M.H.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Baitanaev B.A.**; doctor of philology, prof, corresponding member of NAS RK **Zhakyp B.A.**; doctor of philology, prof, academician of NAS RK **Kalizhanov U.K.**; doctor of philology, prof, academician of NAS RK **Hamzabekuly D.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Kozhamzharova D.P.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Koigeldiev M.K.**; doctor of philology, prof, corresponding member of NAS RK **Kurmanbaiuly Sh.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Taimaganbetov J.K.**; doctor of sociology, prof, corresponding member of NAS RK **Shaukenova Z.K.**; doctor of philology, prof, corresponding member of NAS RK **Derbisali A.**; doctor of political science, prof **Bizhanov A.K.**; doctor of History, prof **Kabuldinov Z.E.**; doctor of philology, prof, corresponding member of NAS RK **Kazhybek E.Z.**

Editorial staff:

Academician NAS Republic of Moldova **Belostechnik.G** (Moldova); Academician NAS Republic of Azerbaijan **Velikhanli N.** (Azerbaijan); Academician NAS Republic of Tajikistan **Nazarov T.N.** (Tajikistan); Academician NAS Republic of Moldova **Roshka A.** (Moldova) Academician NAS Republic of Moldova **Rusnak G.** (Moldova); Corresponding member of the NAS Republic of Azerbaijan **Muradov Sh.** (Azerbaijan); Corresponding member of the NAS Republic of Azerbaijan **Safarova Z.** (Azerbaijan); Associate professor of Economics **Vasilenko V.N.** (Ukraine), Associate professor of Law **Ustimenko V.A.** (Ukraine)

News of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan. Series of Social and Humanities. ISSN 2224-5294

Owner: RPA "National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan" (Almaty)

The certificate of registration of a periodic printed publication in the Committee of information and archives of the Ministry of culture and information of the Republic of Kazakhstan N **10894-Ж**, issued 30.04.2010

Periodicity: 6 times a year

Circulation: 500 copies

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 219, 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19, 272-13-18,
[www:nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz) / social-human.kz

---

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2018

Address of printing house: ST "Aruna", 75, Muratbayev str, Almaty

NEWS

OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

SERIES OF SOCIAL AND HUMAN SCIENCES

ISSN 2224-5294

Volume 4, Number 320 (2018), 198 – 205

G.Zh. Zholdasbekova

«Narxoz» University, Almaty city, Republic of Kazakhstan
Gulbahyt.Zholdasbekova@narxoz.kz

**DEVELOPMENT OF INTEGRATION PROCESSES
AT THE PRESENT STAGE**

Abstract. Higher education institutions play an important role in creation of the country's human asset. Enterprises, in turn, build their business with the help of their employees' potential who get education in higher educational institution of the country. Therefore, enterprises and high schools should work together to train personnel for the real sector of the economy by joint efforts. But, unfortunately, we have certain obstacles on the way to business cooperation and higher education institutions. Nowadays the integration of higher educational institutions and enterprises is a trend of objective development of specialists' professional training. Over the past decade, the world experience in the field of scientific and technological development has shown that the integration of universities and businesses can effectively respond to globalization and economic crisis.

Transformation of these relations into a stable process is beneficial to both sides, but the question is whether the potential of the two sides is sufficient to make this link an integration process. In this regard, the author of the article reveals the answers to the questions: What is integration? Is there any difference between integration between enterprises and the integration between higher education and business. When studying this term, the author, studying the views of scientists gave her own author's definition to the word "integration". The article considered mechanisms and functions of integration, identified obstacles and opportunities that arise in the integration process.

Keywords: integration, education, university, business, enterprises.

ӨОЖ: 33/2964

Г.Ж. Жолдасбекова

«Нархоз» университеті, Алматы қаласы, Қазақстан

ЗАМАНАУИ ЖАҒДАЙДА ИНТЕГРАЦИЯЛЫҚ ҮДЕРІСТЕРДІҢ ДАМУЫ

Аннотация. Білім мен өндірістің интеграциясы – қазіргі заманғы кезеңдегі кәсіби даярлықтың объективтік даму үрдісі. Ол өндірістің ғылымды көп қажет етуімен және мамандардың кәсіби қызметінің мазмұнымен байланысты. Сарапшылардың бағалауы бойынша дәстүрлі, нақты кәсіпорынға бағдарланбаған оқу жоспарлары мен бағдарламалары бойынша даярлықтан өткен жас маман [1] кәсіпорында екі жыл жұмыс істеген уақытта ғана әлеуметтік және кәсіби жағынан бейімделеді екен, яғни ұжымда өз орнын ала отырып, оның бір мүшесіне айналады [2]. Мәселе тапсырыс беруші – кәсіпорынмен (ол тұтынушы - кәсіпорын) байланыс орнатылмаған оқу барысында тікелей бейімделудің өте қиын, ал көп жағдайда объективті мүмкін еместігінде. Синергетикалық теория үнемі сыртқы ортамен энергия, зат, ақпарат алмасатын ашық жүйелерде ғана даму мүмкін екенін сенімді түрде дәлелдеп берді. Алуан түрлі ақпаратты өңдеу, интеграциялау ұйымдастыру мен ретке келтірудің жаңа түрлеріне алып келеді (бұл дегеніміз өзін-өзі ұйымдастыру процесі) [3]. Пайдаланылатын ақпараттың жеткілікті және толық болмауы жүйенің жойылуына алып келеді. Сондықтан, жұмыс істеген алғашқы жылдары әлеуметтік бейімделумен қатар жас маман кәсіби салада білімін толықтырады. Ол басқарудың нақты әкімшілік схемасымен танысады, шешімдер қабылдау тәртібін түсінеді, осы кәсіпорынға тән құралдармен және технологиялар мен технологиялық шешімдердің қол жетімді жинағымен танысады. Сондықтан болар бизнес тәжірибесі жоқ жас мамандарды алуға ынталы емес, себебі университет қабырғасынан шыққан жас мамандарды жұмыс үрдісіне ендіруге бірталай уақыт пен қаржы жұмсалады. Осы мәселелерді шешу барысында жоғарғы оқу орындары тарапынан көптеген іс-шаралар жасалатыны мәлім, бірақ өкінішке орай бизнес тарапынан жоғарғы оқу орындарымен байланысты жандандыру мәселесіне салқындық танытатыны қынжылтады. Бизнес де жоғарғы оқу орындары бір-бірімен

байланыстан біршама мүмкіндіктер алады. Осыған орай интеграция деген не? Кәсіпорындардың арасындағы ішінара интеграциясы мен жоғарғы оқу орындары мен кәсіпорындардың арасындағы интеграциядан айырмашылығы бар ма деген сұраққа мақалада автор жауап беруге тырысты. Осы терминді зерттеу барысында автор сөздіктер мен алыс және жақын шетел ғалымдарының интеграция терминіне көзқарастарын сараптап, өзінің авторлық анықтамасын берді.

Түйін сөздер: интеграция, білім, университет, бизнес, кәсіпорындар.

Білім мен өндірістің интеграциясы – қазіргі заманғы кезеңдегі кәсіби даярлықтың объективтік даму үрдісі. Ол өндірістің ғылымды көп қажет етуімен және мамандардың кәсіби қызметінің мазмұнымен байланысты. Сарапшылардың бағалауы бойынша дәстүрлі, нақты кәсіпорынға бағдарланбаған оқу жоспарлары мен бағдарламалары бойынша даярлықтан өткен жас маман [1] кәсіпорында екі жыл жұмыс істеген уақытта ғана әлеуметтік және кәсіби жағынан бейімделеді екен, яғни ұжымда өз орнын ала отырып, оның бір мүшесіне айналады [2]. Мәселе тапсырыс беруші – кәсіпорынмен (ол тұтынушы - кәсіпорын) байланыс орнатылмаған оқу барысында тікелей бейімделудің өте қиын, ал көп жағдайда объективті мүмкін еместігінде. Синергетикалық теория үнемі сыртқы ортамен энергия, зат, ақпарат алмасатын ашық жүйелерде ғана даму мүмкін екенін сенімді түрде дәлелдеп берді. Алуан түрлі ақпаратты өңдеу, интеграциялау ұйымдастыру мен ретке келтірудің жаңа түрлеріне алып келеді (бұл дегеніміз өзін-өзі ұйымдастыру процесі) [3]. Пайдаланылатын ақпараттың жеткілікті және толық болмауы жүйенің жойылуына алып келеді. Сондықтан, жұмыс істеген алғашқы жылдары әлеуметтік бейімделумен қатар жас маман кәсіби салада білімін толықтырады. Ол басқарудың нақты әкімшілік схемасымен танысады, шешімдер қабылдау тәртібін түсінеді, осы кәсіпорынға тән құралдармен және технологиялар мен технологиялық шешімдердің қол жетімді жинағымен танысады. Сондықтан болар бизнес тәжірибесі жоқ жас мамандарды алуға ынталы емес, себебі университет қабырғасынан шыққан жас мамандарды жұмыс үрдісіне ендіруге бірталай уақыт пен қаржы жұмсалатындығы да әсер ететіні белгілі. Осы мәселелерді шешу барысында жоғарғы оқу орындары тарапынан көптеген іс-шаралар жасалатыны мәлім, бірақ өкінішке орай бизнес тарапынан жоғарғы оқу орындарымен байланысты жандандыру мәселесіне салқындық танытатыны қынжылтады. Бизнес де жоғарғы оқу орындары бір-бірімен байланыстан біршама мүмкіндіктер алады.

Студент кәсіпорынның аумағына ішінара ауыстырылған мақсатты даярлық кезінде оқу орны үшін қосымша мүмкіндіктер ашылады, олар:

еңбек нарығы туралы ақпаратқа тұрақты қолжетімділік, бұл мамандықтар мен кәсіптер құрылымын және кадрларды даярлау көлемін нақтылауға мүмкіндік береді; мамандарды даярлау мазмұны бойынша жұмыс берушілердің талаптарын есепке алу: кәсіптік білім беру стандарттарын, оқу жоспарлары мен бағдарламаларын бірлесіп әзірлеу; өнеркәсіптің қазіргі заманғы секторында қолданылатын жабдықта студенттердің тәжірибеден өтуін ұйымдастыру; жабдықтардың жаңа үлгілерімен және технологиялық процестермен танысу үшін оқытушылардың жүйелі түрде тағылымдамадан өтуін ұйымдастыру; жұмыс берушілермен бірлесіп әзірленетін тесттер бойынша сараптау комиссияларының мамандарды даярлау сапасын тәуелсіз бағалау тетігін құру; нақты кәсіпорын үшін мамандарды мақсатты түрде даярлау, бұл түлектердің жұмысқа орналасу мүмкіндігін арттырады.

Мұндай даярлық оқу орнына еңбек нарығында бәсекеге қабілетті мамандарды дайындап шығаруына мүмкіндік береді. Оны қалайтын не қаламайтындығына қарамастан оқу орны жаңа әлеуметтік-экономикалық жағдайда нарықтық қатынастардың субъектісіне айналады, және нарықтың барлық субъектілері секілді кадрлардың тапсырыс берушісі ретінде жұмыс беруші анықтайтын сұранысқа, оның қажеттіліктеріне бағыт-бағдар алуы тиіс. Бұл оқу орнының тіршілік қабілетінің және оның қызмет ету тиімділігінің міндетті шарты. Сондықтан педагогикалық ұжым көп жағдайда өзіне тән емес ерекше жұмыс жасауға: еңбек нарығын зерттеуге, жұмыс берушілердің біліктілік талаптарын нақтылауға, кәсіптер мен мамандықтардың өзгеріп отыратын құрылымын бақылап отыруға, әлеуметтік әріптестерінің нақты қызығушылықтарын анықтауға, өзінің бәсекеге қабілеттілігін арттыруға мәжбүр. Бұл оқу орнының табысты қызмет етуі үшін де қажетті шарт. Ал бизнес өз тарапынан осы айтылған байланыстан бәсекеге қабілетті маман ғана емес жаңа инновациялық идея мен ғылыми жүйеге қол жеткізеді. Жүз нақты қадам 64 қадамында айтылып өткендей инновациялық белсенділікті арттырып, елдің экономикасына жаңа серпін беру

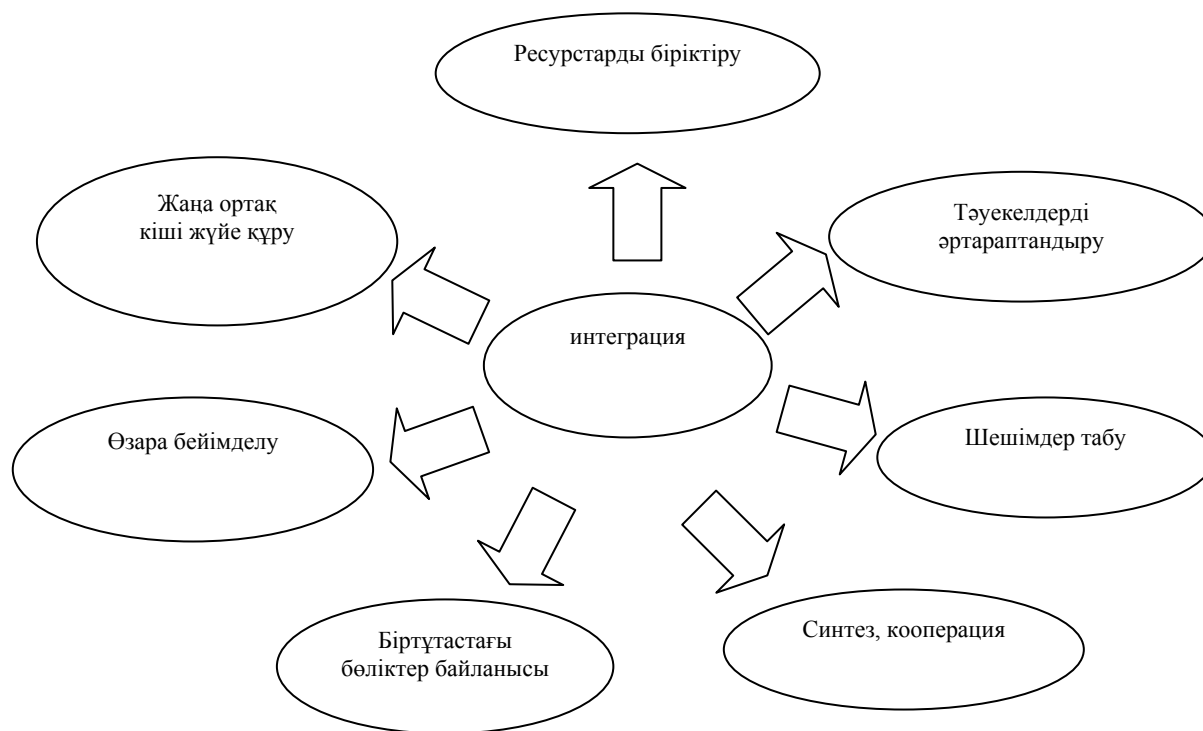
мақсатында жоғарғы оқу орындары мен кәсіпорындардың арасындағы байланысты нығайтып, интеграциялық жұмыстарды белсенді жүргізу қажеттілігі айтылып өткен. Осыған орай интеграция деген не? Кәсіпорындардың арасындағы ішінара интеграциясы мен жоғарғы оқу орындары мен кәсіпорындардың арасындағы интеграциядан айырмашылығы бар ма деген сұраққа автор жауап беруге тырысты.

Осы терминді зерттеу барысында автор сөздіктер мен алыс және жақын шетел ғалымдарының интеграция терминіне көзқарастарын сараптап, өзінің авторлық анықтамасын беруге тырысты.

Интеграция терминін алғаш рет XX ғасырдың 30-шы жылдары неміс және швед ғалымдары қолданған және латын тілінен аударғанда (лат. сөзі integration – қалпына келу, толығу integer - тұтас) интеграция қандай да бір бөліктерді, элементтерді тұтас етіп біріктіруді білдіреді [4].

Қазіргі уақытта бұл термин түрлі салаларда: биология, физика, химия, саясат саласында, ақпараттық, әлеуметтік, мәдени салаларда, математикада және т.б. кеңінен қолданылады. Бұл терминнің ең қарапайым және едәуір кеңінен қолданылатын мағынасы – біріктіру, өзара ену.

Бұл терминнің анықтамаларына жоғарыда келтірілген шолудан көретініміздей интеграцияның жалпы түсінігімен байланысты негізгі сөздердің арасында (1 суретті қараңыз): интеграцияны жағдай ретінде түсінсек: біртұтас, бірыңғай, бөлінбейтін, байланыстылық, байланысты деп айта алады екенбіз, интеграцияны үрдіс ретінде түсінсек: біріктіру, байланыстыру, жақындастыру, бейімдеу, ынтымақтастық, біріктіру, нығайту деп айта аламыз.

1 сурет - «Интеграция» терминінің жалпы мағыналары

Жекелеген мемлекеттің экономикасындағы интеграция, компаниялардың өндірістік-технологиялық байланыстарын кеңейту мен тереңдету ретінде сипатталады, бұл шикізатты, энергетикалық және басқа да ресурстарды, материалдық-техникалық базаны бірлесіп пайдаланудан, сонымен бірге капиталды құю мен өзара көмек көрсетуден көрінуі мүмкін. Экономикалық интеграция бизнестің барынша жоғары тиімділігіне қол жеткізу үшін кәсіпорындардың бір-біріне өзара көмегінің болуын көздейді деп айтуға болады. Осы орайда бірлескен экономикалық дамуға кедергі келтіретін ынтымақтастыққа қатысты шектеулер алынуы, кедергілер жойылуы, істі жүргізу үшін қолайлы жағдайлар жасалуы мүмкін. Капиталдар қосылып, кәсіпорындар бірігуі ықтимал. Қазіргі жағдайлардағы шаруашылық жүргізуші субъектілердің ынтымақтастығын тереңдету процесі ретінде интеграция қоғамдық дамудың объективті заңдылығы болып табылады. Интеграциялық

үдерістерге қатыса отырып, бизнес өндірістің аралық сатыларында және тауарларды ілгерілетуде бәсекелестікті жойып, нарық, ресурстары үшін күресте күш-жігерін біріктіреді [5].

1 кесте - Авторлардың «интеграция» түсінігінің анықтамасына көзқарастары

Авторлар	Мәні
А.Г.Санина. «Условия интеграции науки, образования и бизнеса в современной России», 125 бет.	Интеграция – халық шаруашылығы және коммерциялық әсерлер алу үшін ресурстарды біріктіру.
Латфуллин Г.Р., Никитин А.С., Серебренников С.С. Теория менеджмента: ЖОО-на арналған оқулық. 2-ші басылым. 3-ші буын стандарты.	Интеграция ымырасыз немесе басымдықсыз екі тарапты да қанағаттандыратын шешімді табудан тұрады
Б.А. Райзберг, Л.Ш Лозовский, Е.Б. Стародубцеваның Қазіргі заманғы экономикалық сөздігі, 479 бет.	Интеграция – экономикалық субъектілердің бірігуі, олардың өзара іс-қимылының тереңдеуі, олардың арасындағы байланыстың дамуы. Экономикалық интеграция тұтас елдердің ұлттық шаруашылықтары деңгейінде, сонымен бірге кәсіпорындар, фирмалар, компаниялар, корпорациялар арасында да болады. Экономикалық интеграция өндірістік-технологиялық байланыстардың кеңеюі мен тереңдеуінде, ресурстарды бірлесіп пайдаланудан, капиталды біріктіруден, сонымен қатар экономикалық қызметті жүзеге асыру үшін бір-біріне қолайлы жағдайлар жасаудан, өзара кедергілерді алып тастаудан көрінеді.
В.Н. Скворцов «Экономика и управление в отрасли: образование», Экономика жаршысы, 2014(4)	Білім берудегі интеграция – білім беруде табиғаты әр түрлі объектілерге қатысты болып жатқан немесе жүзеге асырылатын біріктіру, синтез немесе кооперация процестері.
Мескон, М. Основы менеджмента: ағылш. тілінен аударма / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. – М.: Дело, 1997. – 704 б.	Қазіргі заманғы экономикада интеграция оның экономикалық бірліктерінің арасындағы өзара іс-әрекеттердің дамуынан, жаңа түрлерінің пайда болуынан, барынша синергетикалық әсер алу мақсатында жүйелердің тұтастық қасиеттерінің пайда болуынан, өсуінен көрінеді. Интеграциялық функциялар жүйенің бұрын бөлек-бөлек болған элементтерінің арасында байланыс орнатудан тұрады.
Борисов, А.Б. Большой экономический словарь / А.Б. Борисов. – М.: Книжный мир, 2003. 895 б.	Интеграция – (лат. сөзі integer – бүтін, біртұтас) экономикалық субъектілердің бірігуі, олардың өзара іс-әрекеттерінің тереңдеуі, арасындағы байланыстардың дамуы
Галпин Т.Дж., Хэндон М. Полное руководство по слияниям и поглощениям компаний: ағылш. тілінен аударма / Т.Дж. Галпин, М. Хэндон. – М., СПб., Киев: Вильямс, 2005. – 240 б.	Интеграция тәуекелдерді әртараптандыру; бұзылған ұйымдастырушылық байланыстарды қалпына келтіру және оларды құрылымдық қайта құру, экономикалық реформалар барысында кәсіпорындардың арасындағы өзара қарым-қатынастар сипатының өзгеруі нәтижесінде транзакциялық шығындарды төмендету мақсатында компаниялардың бірігу процесі ретінде.
Кэмпбел, Д. Стратегический менеджмент: оқулық: ағыл. тілінен ауд. / Д. Кэмпбел, Дж. Стоунхаус, Б. Хьюстон. – М.: Проспект, 2003. – 336 б.	Интеграция субъектілердің тұрақты келісілген іс-қимыл жасауы жағдайындағы ішкі өсуден көрінеді, олардың дамуының экономикалық циклінің барлық сатыларында жүреді.
Клейнер, Г.Б. Стратегии бизнеса: аналитикалық анықтамалық / Г.Б. Клейнер. – М.: КОНСЭКО, 1998. – 443 б.	Интеграция – ұйымдардың арасында олардың басты мақсаттарының ұзақ мерзімге жақындауын қамтамасыз ететін өзара қарым-қатынастар орнату.
Самуэльсон, П.А. Экономика: ағылш. тіл. аудар. / П.А. Самуэльсон, В.Д. Нордхаус. – М.: Вильямс, 2006. –1360 б	Интеграция қолда бар ресурстарды жақсы пайдалануға жағдай жасауды қамтамасыз етеді
Современный словарь иностранных слов – М.: Русский язык, 1993 – 240 б.	Интеграция – бұл экономикалық және өндірістік ынтымақтастықты өзара бейімдеу, кеңейту, екі және одан да көп мемлекеттердің ұлттық шаруашылықтарын біріктіру процесі, шаруашылық өмірді интернационаландыру нысаны
Джонсон Дж. Және т.б. Современная логистика. – 7-ші басылым: Ағылш. тіл. аудар. – М.: Вильямс, 2002. – 559 б.;	Интеграция – күш-жігер, іс-әрекеттер, мүмкіндіктерді біріктіру
Хэндфилд Р.Б., Эрнест Л. Реорганизация цепей поставок: Создание интегрированных систем формирования ценностей. – М.: Вильямс, 2003. – 23 б.	Интеграция – қосу, қатыстыру

Сонымен жоғарғы оқу орындары мен бизнестің арасындағы интеграцияға келетін болсақ

интеграция дегеніміз- субъектілердің жас мамандарды дайындауда қолда бар ресурстарды тиімді пайдалана отырып, олардың өзара іс-қимылының тереңдеуі, олардың арасындағы байланыстың дамуы, оңтайлы шешімдерді қабылдау және өзара бейімделу.

Шаруашылық тәжірибеде ынтымақтастықтың мақсаттарына, қатысушылар арасындағы қарым-қатынастардың сипатына, интеграция субъектілерінің өзара іс-қимыл жасау ерекшелігіне және функционалдық ерекшеліктеріне байланысты өзгешеленетін интеграцияның алуан түрлері қалыптасқан. Интеграцияның екі түрі бар – көлденең және тік интеграция. Көлденең интеграция кезінде ұқсас кәсіпорындардың бірігуі жүреді, мұндай интеграцияның мақсаты – өндірістің тиімділігін арттыру. Тік интеграция кезінде өндіріске ортақ қатысатын компаниялар бірігеді [6]. Экономикалық интеграцияны ұйымдастыру практикасына жүргізілген талдау негізінде біріктіру және қосу барысында ұйымдардың бірігуі интеграцияның классикалық көрінісі болып табылады деген қорытынды жасауға болады, бұл активтердің меншігіне ғана емес, сонымен бірге оларды басқаруға бақылау орнатумен сипатталады және ұйымдарды күшейту арқылы иерархиялық жүйелердің қалыптасуына алып келеді [6]. Интеграцияның мұндай нысанын классикалық интеграция деп атаған жөн.

Сонымен бірге күн санап өршіп келе жатқан жаһандық бәсекелестік бұл қиын басқарылатын құрылымдарды әрдайым тиімді ете бермейді және қазіргі экономикада кешенді ішкі иерархиялық құрылымнан бас тартып, басқарудағы икемділікті қамтамасыз ететін интеграцияның өзге нысандарына көшу, яғни интеграцияның әріптестік нысанын пайдалану қажеттігі туындайды. Алайда, интеграциялану әрдайым біріктіру немесе жұтып алу есебінен активтердің артуын көздей бермейді. Құрылым бір заңды тұлғаның құрамындағы бөлімшелерден емес, ресми түрде тәуелсіз экономикалық субъектілерден тұрған жағдайда интеграциялық үрдістерді іске асыру үшін жағдайлар жасалуы мүмкін. Мәселен, қазіргі заманғы салалық нарықтарда маңызды рөл атқаратын дәстүрлі интеграциялық құрылымдармен қатар ақпараттық қоғамда ресми түрде дербес экономикалық субъектілерден тұратын және бұл ретте олардың әрқайсысының қасиеттерінің жиынтығына алып келмейтін өзара бірін бірі толықтыратын қасиеттерге ие интеграциялық құрылымдар пайда болады.

Интеграцияның қаралып өткен нысандарының негізгі айрықша ерекшелігі классикалық («қатан») интеграция меншікке, сонымен бірге біріктірілген активтерді басқаруға толық бақылау орнатуды көздейтіндігінде [5], сонымен бірге интеграцияның әріптестік («икемді») нысанында ресми түрде дербес ұйымдардың меншігіне заңды бақылау болмаған жағдайда олардың әрекетіне бақылау жасалатындығында. Бұл орайда нұсқалардың әрқайсысы интеграция барысында экономикалық субъектілердің арасындағы қарым-қатынастар сипатының өзгеретінін білдіреді, ресурстар мен негізгі компоненттер және оларды әрі қарай пайдалану келісіледі.

Жоғары білім беру жүйесінде интеграциялық үдерістерді жүргізудің базалық негіздеріне: себептер, ынталандырулар, шарттарын жатқызу қажет [7]. Жоғарғы оқу орындарының бизнеспен интеграция үдерісін жүргізу үшін бірнеше себептер бар, едәуір маңыздыларына келесілерді жатқызуға болады:

техникалық және әдістемелік жарақтандырылу деңгейін арттыру; білім беру үдерісіне инновацияларды енгізу; білім беру қызметтерінің қолжетімділігін қамтамасыз ету және сапасын арттыру; шығыстарды, оның ішінде жіберіп алынған мүмкіндіктер шығындарын азайту; білім беру мекемелері мен өнеркәсіптік кәсіпорындар арасында сенімді, өзара тиімді ынтымақтастық орнату; сыртқы әсерлерге байланысты икемді әрекет ету, оның ішінде мемлекеттік реттеу; жоспарлау, үйлестіру мен бақылаудың тиімді жүйелерін құру.

Осылайша, жоғарыда айтылған себептердің негізінде интеграциялық үдерістер білім беру ұйымдары мен бизнестің ресурстарды және байланыстарды бірлесіп пайдалануынан көрінетіні айқын. Біліктілігі жоғары мамандар даярлайтын білім беру жүйесінің субъектілері нарық жүйесінің түрлі субъектілерімен өзара іс-қимыл жасайды және осы себеппен мемлекеттік реттеуге, сонымен бірге білім беру қызметтерін тұтынушылардың, оның ішінде жұмыс берушілердің талаптарына бейімдеуге мәжбүр.

Интеграциялық үрдіс алты өзара байланысты кезеңнен тұрады. Білім беру мекемелері мен кәсіпорынның арасында болып жатқан интеграциялық процестерге аналитикалық зерттеу жүргізу мақсатында біз интеграциялық үдерісті көптеген ғалымдардың пайымдауын ескере отырып

интеграциялық үдерістің теориялық түсініктерінің ара-қатынасын көрсететін өзара байланысты алты кезеңін бөліп алу арқылы құрылымдауды ұсынамыз.

1. Интеграциялық үдерістің **мақсаты жасалады**, ол интеграциядан пайда алуға түрткі болатын себептерге негізделеді.

2. Жасалған мақсаттың негізінде **интеграцияның стратегиясы** дайындалады, ол кәсіпорынның таңдап алынған негізгі іскерлік стратегиясының шеңберінде іске асырылады және экономикалық субъектілердің арасындағы байланыстарды дамытуға, ресурстарды бірлесіп пайдалануға, технологияларды, ақпарат пен капиталды біріктіруге, экономикалық қызметті жүзеге асыру үшін қолайлы жағдайлар жасауға, өзара кедергілерді алып тастауға негізделген экономикалық субъектілердің арасында өзара іс-қимылдар орнатуға немесе оларды күшейтуге бағытталған ішкі және сыртқы өзара байланыстарды көрсететін кәсіпорынның саналы әрекеті болып табылады.

3. Жекелеген мүдделі кәсіпорындар нарықтағы жағдайын күшейту жолымен бәсекеге қабілетті артықшылықтарға қол жеткізу немесе болашақта тиімді бәсекеге қабілетті жағдайды иелену мақсатында бір бірімен өзара іс-қимыл жасайтын тәсілді білдіретін **интеграция тетігі** қолданылады. Интеграцияның бұрыннан бар тетіктері: ішкі даму, альянстар мен әріптестер құру, бірігу және жұтып алу / қосылу.

4. Жаңа заңды тұлғаның құрылуымен (немесе құрылмайтын), меншік құқығының өзгеруімен (немесе өзгермейтін), жекелеген функционалдық салаларда кәсіпорынның дербестігін сақтаумен (немесе жоғалтумен) байланысты интеграция субъектілері пайдаланатын өзара іс-қимыл жасау түрін білдіретін **интеграция нысаны** таңдап алынады. Интеграцияның бұрыннан бар нысандары: «икемді» нысан және «қатаң» нысан.

5. **Интеграция түрі**, яғни бірігу барысында интеграцияланатын технологиялық цикл сатыларының, өнімдердің біркелкілік дәрежесімен байланысты интеграция субъектілерінің өзара іс-қимылының бағыты (интеграцияның түрлері: тік, көлденең, конгломератты) пайдаланылады.

6. Экономикада түрлі белгілеріне қарай жіктелетін бірлестіктердің интеграциялық нысандарының алуан түрлерінен **нақты бірігу нысаны** қалыптасады.

Білім, ғылым мен өндірістің интеграциясы Қазақстан Республикасында білім беруді дамыту тұжырымдамасының негізгі міндеттерінің бірі болып табылады. Қазақстан Республикасының қолданыстағы «Ғылым туралы» Заңында жоғары оқу орнының негізгі қызметінің түрлері білім беруден басқа ғылыми, ғылыми-техникалық және инновациялық қызмет деп белгіленген. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында білімнің, ғылымның және өндірістің бірігуін қамтамасыз ету, зияткерлік меншік пен технологиялардың өнімдерін коммерцияландыру үшін жағдай жасау ғылыми және ғылыми-педагогикалық кадрларды дайындаудан маңыздылығы төмен емес міндеттер деп танылған. Соңғы жылдары Қазақстан Республикасында ғылымның, білім беру мен өндірістің бірігуі бағытында белгілі бір қадамдар жасалды. Алайда, Қазақстан Республикасындағы ғылыми ұйымдардың қызметін талдау инновациялық өнімді әзірлеу жөніндегі жобалардың көпшілігі өңірлік немесе ғылыми-техникалық тапсырыстар емес бастамашылық сипаттағы әзірлемелер екенін көрсетеді, яғни әзірлеушілер өздері қандай да бір өнімді ойлап табады және әрі қарай оны қолдану жолдарын іздестіруге және осы өнертабыстарға сатып алушыларды табуға мәжбүр. Сонымен бірге, мемлекеттік тапсырыс, өз кезегінде бизнестің қажеттіліктерімен тікелей байланысты емес және оны мемлекеттік органдар өз бетімен анықтайды. Бұл ғылым мен кәсіпорындардың арасында байланыстың жоқ екенін білдіреді [9].

«Ұлттық ғылыми-техникалық ақпарат орталығы» АҚ-ның деректеріне сәйкес 2010 жылдан 2016 жылға дейінгі кезеңде Қазақстанның жоғары оқу орындары тіркелген ғылыми –зерттеу тәжірибелік конструкторлық жұмыстардың (ҒЗТҚЖ) жалпы санының 60%-нан астамын орындаған. Бұл жоғары оқу орындары ұсынған жобалар бойынша өтінімдердің едәуір көп мөлшері мақұлданған конкурстың нәтижелері бойынша гранттық қаржыландырудың енгізілуімен байланысты болды. Бұл орайда іргелі зерттеулерге барлық жұмыстардың 53,5%-ы, қолданбалы зерттеулерге – 46,2% келеді. Жобалау-технологиялық және тәжірибелік-конструкторлық жұмыстар әзірге тек 3%-ды ғана құрады. Жоғары оқу орындарының бюджеттен тыс (өз қаражаттарының) есебінен орындайтын ғылыми зерттеулері санының өсуін жағымды жәйт ретінде атап өтуге болады. 2011–2016 жылдардың ішінде ғылымның жоғары оқу орны секторының зерттеушілері

өндіріске, оның ішінде жақын шет елдерге (Беларусь және Украина) 23 жаңа зерттеме енгізген. Әлемдік академиялық нарықтан зерттеушілерді тартуды, жоғары оқу орындарының ғылыми-техникалық саладағы халықаралық ынтымақтастықты дамытуға, оқытушылар және студенттермен ғылыми-білім беру бағытында алмасу бағдарламаларына инвестициялар бағыттауы маңызды сәт болып табылады. Жоғары оқу орнында ғылымды қолдау жөніндегі мемлекеттік саясат зерттеу университеттерін құру арқылы да іске асырылатынын жеке айта кеткен жөн. 2010 жылдың жазында Қазақстанның астанасында ашылған Назарбаев Университеті он жыл бойы тексерілген ұлттық білім беру жүйесінің және ең үздік әлемдік ғылыми-білім беру тәжірибесін үйлестіре отырып, бұл жағынан отандық жоғары білімнің ұлттық брендіне айналып үлгерді. Айта кетерлік жағдай, Назарбаев Университетінен басқа бізде 2014 жылдан бері институционалдық өзгеру үдерісі жүрген бірқатар табысты университеттер бар. Қ. Сәтбаев атындағы ҚазҰТУ мен «Парасат» ұлттық ғылыми-технологиялық холдингі, Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, «Ғылым ордасы» ғылыми зерттеу институты, Қазақ ұлттық аграрлық университеті және «КазАгроИновация» Акционерлік қоғамы, С. Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық университеті және Ұлттық биотехнология орталығы ғылыми-зерттеу институттары ғылыми әлеуетті біріктіру жолынан өтті [9].

Қорытындылай келе жоғарғы оқу орындары мен бизнестің арасындағы қарым-қатынас жүйелі түрге қойылып, интеграция үрдісін жүргізу заман талабы. Өйткені жоғарыда айтылған жоғарғы білім мектебі мен бизнестің арасындағы байланысты нығайтпай елдің адами капиталын сапалы қалыптастыру мүмкін емес. Осыған орай жоғарғы оқу орындары еңбек нарығын жоғары білікті кадрлармен қамтамасыз ету жөніндегі алдына қойылған мақсатына байланысты интеграцияның тетіктерін қарастыра отырып әр жоғарғы оқу орыны өзіне тән ерекшеліктеріне байланысты, ыңғайлы түрлерін қолдана білуі қажет. Ал бұл өз кезегінде экономиканың нақты секторын қарқынды дамытып, жандандыруына үлесін қосатыны айқын.

ӘДЕБИЕТ

- [1] Алматы қаласының аймақтық қаржы орталығы рейтингтік агенттігі. Қазақстанның жоғарғы оқу орындары. Алматы, 2012.
- [2] «Мемлекеттік жастар саясаты туралы» № 285-V, 09.02.2015 жылғы Қазақстан Республикасының заңы.
- [3] Шевелева С.С. (1997) К становлению синергетической модели образования. -125 б.
- [4] Журавская Е.Г. (1990) Региональная интеграция в развивающемся мире: немарксистские теории и реальность (на примере АСЕАН). - М.: Наука, -7 б.
- [5] Иванов А.В. (2010) Промышленное предприятие как объект вертикальной интеграции. Научные сообщения, - 428 б.
- [6] Хэндфилд Р.Б., Эрнест Л. (2003) Реорганизация цепей поставок: Создание интегрированных систем формирования ценностей. – М.: Вильямс, -23 б.
- [7] Санина А.Г. Условия интеграции науки, образования и бизнеса в современной России, -125 б.
- [8] <http://www.kazpravda.kz/articles/view/integratsiya-nauki-i-obrazovaniya--gosudarstvennii-prioritet1/>
- [9] Қазақстан Республикасының Статистика Агенттігінің статистика бойынша ресми сайты: www.stat.kz;
- [10] Ресей Федерациясының «Об образовании» № 273-ФЗ 29.12.2012 жылы қабылданған заңы.
- [11] Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь, - 479 б.
- [12] Скворцов В.Н. (2014) Экономика и управление в отрасли: образование. Вестник экономика.
- [13] Мескон, М. (1997) Основы менеджмента: пер. с англ. / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. - М.: Дело, 704 б.
- [14] Борисов, А.Б. (2003) Большой экономический словарь. – М.: Книжный мир, -895 б.
- [15] Галпин Т.Дж., Хэндон М. (2005) Полное руководство по слияниям и поглощениям компаний: пер. с англ. Т.Дж. Галпин, М. Хэндон. – М., СПб., Ки- ев: Вильямс, -240 б.
- [16] Кэмпбел Д. (2003) Стратегический менеджмент: учебник: пер. с англ. Д. Кэмпбел, Дж. Стоунхаус, Б. Хьюстон. – М.: Проспект, -336 б.
- [17] Герштейн Е.Ф. (1993) Дифференциация и интеграция в промышленности: Теория и практика развития: дис-д. ра экон. наук. -Минск, -353 б.
- [18] Клейнер Г.Б. (1998) Стратегии бизнеса: аналитический справочник. -М.: КОНСЭКО, -443 б.
- [19] Самуэльсон П.А. (2006) Экономика: пер. с англ. П.А. Самуэльсон, В.Д. Нордхаус. – М.: Вильямс, -1360 б.
- [20] Современный словарь иностранных слов (1993). М.: Русский язык, -240 б.
- [21] Джонсон Дж. и др. (2002) Современная логистика. - 7-е изд.: Пер. с англ. – М.: Вильямс, - 559 б.
- [22] Уваров С.А., Эмирова А. Е. (2004) Становление концепции современной логистики и проблемы ее развития на

этапе глобализации. Логистика: теория и практика: Материалы второго Южно-Российского логистического форума. 9-10 желтоксан, -108-116 б.

[23] Суханова И.Ф.(2001) Закономерности развития интеграционных отношений России в условиях становления рыночной экономики. Дисс... докт. эконом. наук. - 29 б.

[24] Мичурина О.Ю.(2009) Интеграция бизнеса: виды и этапы интеграционные основы формирования объединений/Российское предпринимательство, № 12 (1), - 44 б.

[25] Хакен, Г.(2004) Самоорганизующееся общество. Материалы Первой международной научно-практической конференции: международный симпозиум «Синергетика в решении проблем человечества XXI века». М.: Проспект, 3 том,1 бөлім, -27 б.

Г.Ж. Жолдасбекова

Университет «Нархоз», г. Алматы, Республика Казахстан

РАЗВИТИЕ ИНТЕГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

Аннотация. Для формирования человеческого капитала страны высшие учебные заведения играют важную роль. А предприятия в свою очередь строят бизнес с помощью потенциала своих сотрудников, которые получили высшее образование в вузах. Поэтому предприятия и высшая школа совместными усилиями должны работать над подготовкой кадров для реального сектора экономики. Но, к сожалению, у нас на пути к сотрудничеству бизнеса и высшими учебными заведениями имеются определенные препятствия. В настоящее время интеграция высших учебных заведений и предприятий - это тенденция объективного развития профессиональной подготовки специалистов. За прошедшее десятилетие мировой опыт в области научно-технического развития показал, что интеграция университетов и бизнеса может эффективно реагировать на глобализацию и кризис в экономике. Преобразование этих отношений в стабильный процесс выгодно обеим сторонам, но вопрос в том, достаточно ли потенциала двух сторон, чтобы сделать эту связь интеграционным процессом. В связи с этим автор статьи раскрывает ответы на вопросы: Что такое интеграция? Существует ли разница между интеграцией между предприятиями и интеграцией между высшим образованием и бизнесом. При изучении этого термина автор изучая воззрения ученых слову «интеграция» дал свое авторское определение. В статье были рассмотрены механизмы и функции интеграции, отмечены препятствия и возможности, возникающие в процессе интеграции.

Ключевые слова: интеграция, образование, университет, бизнес, предприятия.

МАЗМҰНЫ

<i>Беспяева Р.С., Бугубаева Р.О., Мануэль Ф. Грела.</i> Инновациялық маркетингтік технология негізінде туризм саласын дамыту (ағылшын тілінде).....	5
<i>Сейтова В., Г. Исатаева, Роланд Гизе.</i> Ауыл шаруашылығындағы инновациялық жүйелердің дамуы: әдістемелік тәсілдер (ағылшын тілінде).....	15
<i>Дубина И.Н., Тургинбаева А.Н., Домалатов Е.Б.</i> Инновациялық қызметтегі мемлекеттік-жеке меншік серіктестігінің үлгісін таңдау (ағылшын тілінде).....	21
<i>Кашук Л.И., Мусалимова Б.Т., Симонов С.Г.</i> Жергілікті аймақтың жоғары оқу орындарын қаржыландыру үлгісін жүзеге асыру тәжірибесі, кадрлық саясаты (ағылшын тілінде).....	30
<i>Мынжанова Г.Т., Сайлаубеков Н.Т.</i> Қазақстанның қазіргі кездегі даму жағдайында жоғарғы білім беру саласының адам ресурстарын талдау (ағылшын тілінде).....	37
<i>Абдулина Г.А., Абельданов А.Б.</i> Аймақтардың әлеуметтік-экономикалық дамуы (ағылшын тілінде).....	43
<i>Абдулина Г.А., Жолдасбекова Г.Ж.</i> Білім, ғылым және бизнестің интеграциясы: шетелдік және отандық тәжірибе (ағылшын тілінде).....	49
<i>Игиликова С.И., Малбақов М.М.</i> Қазақ тілі тарихи лексикасы құрамына кіретін «Ұлу» сөзінің мән-мағынасы туралы (ағылшын тілінде).....	57
<i>Бородина А.А., Нұрсана А.Т.</i> Жер асты суларын қорғау мен пайдалануды халықаралық құқықтық реттеу (ағылшын тілінде).....	61
<i>Дайрабаева Г.Б., Малдыбек А.Ж.</i> Түркі әлемі және дінаралық этносаралық төзімділіктің қазақстандық үлгісі (ағылшын тілінде).....	68
<i>Дайстер Ю.С., Билисбаева А.М.</i> Заңды тұлғалардың халықаралық жеке-құқықтық мәртебесін айқындау ерекшеліктері (ағылшын тілінде).....	76
<i>Досмагамбетова Д.Ж.</i> Али Шариати идеалды қоғамның теоретикалық үлгісі ретіндегі мұсылмандық қауым жайлы (ағылшын тілінде).....	83
<i>Жолдасбекова Г.Ж.</i> Заманауи жағдайда интеграциялық үдерістердің дамуы (ағылшын тілінде).....	89
<i>Сыздықова Н.</i> Шет елдердегі және қазақстандағы мемлекеттік аудиттің институционалдық негізі (ағылшын тілінде).....	97
<i>Аюпова З.К., Құсайынов Д.Ө.</i> Орталық Азия мемлекеттерінің құқықтық жүйелері.....	105
<i>Дюсембекова Г.С., Айгужина Д.С., Хамитова Д.М.</i> Жанартылатын энергияның көздерін пайдалану Қазақстан республикасының ұлттық экономикасын дамытудың факторы ретінде.....	112
<i>Иманғалиева Ш.С.</i> Қазақстандық жоғары оқу орындарындағы білім алушылардың бойына негізгі дағды-шеберліктерді дамытуда академиялық ұтқырлықтың рөлі.....	120
<i>Абрахманова Р.С., Рей И.Ю., Саябаев К.М., Алина Г.Б.</i> Ауыл туризміндегі жасыл экономика.....	127
<i>Асанова Ж.Т.</i> Қазақстан мәселелері мемлекеттік мәдениет саясатының мақсаты мен мәні.....	132
<i>Нурғабайлов М.Н., Нурпеисова А.А., Дошан А.С.</i> Экономика және туризм дамуының өндірістік аспектілері.....	136
<i>Сабирова Р.К., Джумаева А.К., Сайынова Л.Қ.</i> Өнеркәсіптік кәсіпорындардағы баға белгілеу әдістері.....	140
<i>Саналиева Л.К., Кенжеғалиева Г.Б., Идельбаева А.С.</i> Инновациялық экономикалық дамудың жаһандық факторы ретінде еліміздің интеллектуальді потенциалын салу үшін қазіргі заманғы экономикалық механикаларды зерттеу.....	144
<i>Әбсаттаров Ф.Б.</i> Құқықтық қазақстандық -азаматтық жоғарғы құқықтық мәдениетінің көрінісі : саяси аспектілері.....	148

* * *

<i>Беспяева Р.С., Бугубаева Р.О., Мануэль Ф. Грела.</i> Инновациялық маркетингтік технология негізінде туризм саласын дамыту (орыс тілінде).....	156
<i>Дубина И.Н., Тургинбаева А.Н., Домалатов Е.Б.</i> Инновациялық қызметтегі мемлекеттік-жеке меншік серіктестігінің үлгісін таңдау (орыс тілінде).....	166
<i>Абдулина Г.А., Абельданов А.Б.</i> Аймақтардың әлеуметтік-экономикалық дамуы (қазақ тілінде).....	176
<i>Абдулина Г.А., Жолдасбекова Г.Ж.</i> Білім, ғылым және бизнестің интеграциясы: шетелдік және отандық тәжірибе (қазақ тілінде).....	182
<i>Игиликова С.И., Малбақов М.М.</i> Қазақ тілі тарихи лексикасы құрамына кіретін «Ұлу» сөзінің мән-мағынасы туралы (қазақ тілінде).....	188
<i>Досмагамбетова Д.Ж.</i> Али Шариати идеалды қоғамның теоретикалық үлгісі ретіндегі мұсылмандық қауым жайлы (қазақ тілінде).....	192
<i>Жолдасбекова Г.Ж.</i> Заманауи жағдайда интеграциялық үдерістердің дамуы (қазақ тілінде).....	198

СОДЕРЖАНИЕ

<i>Беспяева Р.С., Бугубаева Р.О., Мануэль Ф. Грела.</i> Развитие сферы туризма на основе инновационных маркетинговых технологий (на английском языке).....	5
<i>Сейтова В., Исатаева Г., Роланд Гизе.</i> Развитие сельскохозяйственных инновационных систем: методические подходы (на английском языке).....	15
<i>Дубина И.Н., Тургинбаева А.Н., Домалатов Е.Б.</i> Выбор модели государственно-частного партнёрства в инновационной деятельности (на английском языке).....	21
<i>Каиук Л.И., Мусалимова Б.Т., Симонов С.Г.</i> Модель местного финансирования вузов, как инструмент повышения эффективности реализации кадровой политики регионов (на английском языке).....	30
<i>Мынжанова Г.Т., Сайлаубеков Н.Т.</i> Анализ человеческих ресурсов сферы высшего образования Казахстана на современном этапе развития (на английском языке).....	37
<i>Абдулина Г.А., Абельданова А.Б.</i> Социально-экономическое развитие регионов (на английском языке).....	43
<i>Абдулина Г.А., Жолдасбекова Г.Ж.</i> Интеграция образования, науки и бизнеса: зарубежный и отечественный опыт (на английском языке).....	49
<i>Игиликова С.И., Малбаков М.М.</i> О значении слова «Улитка» включен в список историческая лексика казахского языка (на английском языке).....	57
<i>Бородина А.А., Нурсана А.Т.</i> Международно-правовое регулирование охраны и использования подземных вод (на английском языке).....	61
<i>Дайрабаева Г.Б., Малдыбек А.Ж.</i> Тюркский мир и казахстанская модель межрелигиозной и межэтнической толерантности (на английском языке).....	68
<i>Дайстер Ю.С., Билицбаева А.М.</i> Особенности определения международного частно-правового статуса юридических лиц (на английском языке).....	76
<i>Досмагамбетова Д. Ж.</i> Али Шариати об умме как теоретической модели идеального общества (на английском языке).....	83
<i>Жолдасбекова Г.Ж.</i> Развитие интеграционных процессов на современном этапе (на английском языке).....	89
<i>Сыздыкова Н.</i> Институциональная основа государственного аудита в зарубежных странах и Казахстане (на английском языке).....	97
<i>Аюпова З.К., Кусаинов Д.У.</i> Правовые системы стран Центральной Азии.....	105
<i>Дюсембекова Г.С., Айгужина Д.С., Хамитова Д.М.</i> Использование возобновляемых источников энергии как фактора развития национальной экономики республики Казахстан.....	112
<i>Имангалиева Ш.С.</i> Роль академической мобильности в развитии ключевых навыков студентов в казахстанском вузе.....	120
<i>Абрахманова Р.С., Рей И.Ю., Саябаев К.М., Алина Г.Б.</i> Зеленая экономика в сельском туризме.....	127
<i>Асанова Ж.Т.</i> Музеи Казахстана как объект и субъект культурной политики государства	132
<i>Нургабылов М.Н., Нурпеисова А.А., Дошан А.С.</i> Прикладные аспекты развития экономики и туризма.....	136
<i>Сабирова Р.К., Джумаева А.К., Сайынова Л.Қ.</i> Методы ценообразования на промышленных предприятиях.....	140
<i>Саналиева Л.К., Кенжегалиева Г.Б., Идельбаева А.С.</i> Исследование современных экономических механизмов построения интеллектуального потенциала страны как движущего фактора инновационного развития экономики.....	144
<i>Абсаттаров Г.Р.</i> Правовой казахстанец – выражение высокой правовой культуры гражданина: политические аспекты.....	148

* * *

<i>Беспяева Р.С., Бугубаева Р.О., Мануэль Ф. Грела.</i> Развитие сферы туризма на основе инновационных маркетинговых технологий (на русском языке).....	156
<i>Дубина И.Н., Тургинбаева А.Н., Домалатов Е.Б.</i> Выбор модели государственно-частного партнёрства в инновационной деятельности (на русском языке).....	166
<i>Абдулина Г.А., Абельданова А.Б.</i> Социально-экономическое развитие регионов (на казахском языке).....	176
<i>Абдулина Г.А., Жолдасбекова Г.Ж.</i> Интеграция образования, науки и бизнеса: зарубежный и отечественный опыт (на казахском языке).....	182
<i>Игиликова С.И., Малбаков М.М.</i> О значении слова «Улитка» включен в список историческая лексика казахского языка (на казахском языке).....	188
<i>Досмагамбетова Д. Ж.</i> Али Шариати об умме как теоретической модели идеального общества (на казахском языке).....	192
<i>Жолдасбекова Г.Ж.</i> Развитие интеграционных процессов на современном этапе (на казахском языке).....	198

CONTENTS

<i>Bespayeva R.S., Bugubayeva R.O., Manuel F. Grela.</i> Development of the sphere of tourism on the basis of innovative marketing technologies (in English).....	5
<i>Vilena Seitova, Gulzhan Issatayeva, Roland Giese.</i> The development of agricultural innovation systems: methodological approaches (in English).....	15
<i>Dubina I.N., Turginbayeva A.N., Domalotov Ye.B.</i> The choice of public-private partnership in innovation (in English).....	21
<i>Kashuk L.I., Musalimova B.T., Simonov S.G.</i> Model of local financing of higher institutions, as a tool to increase efficiency of implementation of personnel policy in the regions (in English).....	30
<i>Mynzhanova G.T., Sailaubekov N.T.</i> Human resources analysis of higher education sphere in Kazakhstan at the present stage of development (in English).....	37
<i>Abdulina G.A., Abeldanova A.B.</i> Socio-economic development of the region (in English).....	43
<i>Abdullina G.A., Zholdasbekova G.Gh.</i> Integration of education, science and business: foreign and domestic experience (in English).....	49
<i>Igilikova S.I., Malbakov M.M.</i> On the meaning of the word "Snail" is included in the list historical vocabulary of the Kazakh language (in English).....	57
<i>Borodina A.A., Nursapa A.T.</i> International legal regulation of protection and use of underground waters (in English).....	61
<i>Dairabayeva G.B., Maldybek A. Zh.</i> Turkic world and kazakhstani model of interreligious and interethnic tolerance (in English).....	68
<i>Deister Y.S., Bilisbayeva A.M.</i> Peculiarities of determining the private international legal status of legal entities (in English).....	76
<i>Dosmagambetova J.</i> Ali Shariati about ummah as a theoretical model of the ideal society (in English).....	83
<i>Zholdasbekova G.Zh.</i> Development of integration processes at the present stage (in English).....	89
<i>Syzdykova N.</i> Institutional basis of the state audit in foreign countries and Kazakhstan (in English).....	97
<i>Ayupova Z.K., Kussainov D.U.</i> Legal systems of Central Asian countries.....	105
<i>Dyussebekova G.S., Aiguzhinova D.S., Khamitova D.M.</i> Use of renewables as factor of development of national economy of the republic of Kazakhstan.....	112
<i>Imangaliyeva S.</i> The role of academic mobility in students' core competences development in Kazakhstani university.....	120
<i>Abdrakhmanova R.S., Rey I.Yu., Sayabayev K.M., Alina G.B.</i> Green economy in rural tourism.....	127
<i>Asanova Zh.T.</i> Museums of Kazakhstan as object and subject of the cultural policy of the state.....	132
<i>Nurgabylov M.N., Nurpeisova A.A., Doshan A.S.</i> Applied aspects development of economics and tourism.....	136
<i>Sabirova R.K., Dzhumaeva A.K., Sayynova L.K.</i> Methods of pricing on industrial enterprises.....	140
<i>Sanaliev L.K., Kenzhegalieva G.B., Idelbayeva A.S.</i> Investigation of modern economic mechanisms for construction of the intellectual potential of the country as a moving factor of innovative economic development.....	144
<i>Absattarov G.R.</i> Legal kazakhstani - expression of high legal citizen culture: political aspects.....	148
* * *	
<i>Bespayeva R.S., Bugubayeva R.O., Manuel F. Grela.</i> Development of the sphere of tourism on the basis of innovative marketing technologies (in Russian).....	156
<i>Dubina I.N., Turginbayeva A.N., Domalotov Ye.B.</i> The choice of public-private partnership in innovation (in Russian).....	166
<i>Abdulina G.A., Abeldanova A.B.</i> Socio-economic development of the region (in Kazakh).....	176
<i>Abdullina G.A., Zholdasbekova G.Gh.</i> Integration of education, science and business: foreign and domestic experience (in Kazakh).....	182
<i>Igilikova S.I., Malbakov M.M.</i> On the meaning of the word "Snail" is included in the list historical vocabulary of the Kazakh language (in Kazakh).....	188
<i>Dosmagambetova J.</i> Ali Shariati about ummah as a theoretical model of the ideal society (in Kazakh).....	192
<i>Zholdasbekova G.Zh.</i> Development of integration processes at the present stage (in Kazakh).....	198

**PUBLICATION ETHICS AND PUBLICATION MALPRACTICE
IN THE JOURNALS OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN**

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

www:nauka-nanrk.kz

social-human.kz

Редакторы *М.С. Ахметова, Т.А. Апендиев, Д.С. Аленов*
Верстка на компьютере *А.М. Кульгинбаевой*

Подписано в печать 10.08.2018
Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать – ризограф.
13 п.л. Тираж 500. Заказ 4.